

Plan Biblioteksplan 2024–2027

Dokumentbeskrivning

Typ	Beskrivning
Dokumenttyp:	Plan
Antaget av:	Kultur- och utbildningsnämnden
Antagningsdatum:	2024-03-22 § 45
Diarienummer:	KUN 2024-122
Gäller till och med:	2027-12-31
Dokumentansvarig:	Mia Elofsson, avdelningschef
Revisionshistorik:	Ersätter 2021-03-17 § 17

Förord: en lång historia i 329 ord.

I denna biblioteksplan möts läsaren av ett märkligt bibliotek med lika märkliga besökare.

Ett bibliotek som verkar ha konstruerats i steampunkens estetik och där människor tycks sakna inte bara fötter.

I samma värld får vi även veta att det sista besöket på ett svenskt folkbibliotek sker år 2163.

Allt detta har vi fått veta och se via artificiell intelligens¹, AI, som år 2023 fick sitt breda genomslag.

Denna biblioteksplan är inte fullt så dystopisk. Inte heller omfattar den tiden fram till 2163, endast år 2027.

En biblioteksplan är inte endast ett lagstadgat stycke text för att ansöka om projektstöd. Den ska även vara den bas – tillsammans med kommunens övriga mål och planer – med vilket biblioteket arbetar i vardagen men även utgöra en språngbräda in i framtiden.

---

¹ Bilden är skapad med AI. Årtalsuppgiften kan AI presentera utifrån tillgänglig statistik 1970–2020. Det behöver inte gå fullt så illa.

Biblioteket som institution har en både lång och respektingivande historia. Från sumerernas första försök med arkivering och skapande av ett teckensystem till dagens bit-baserade system och AI-genererade författarskap.

Fullt så lång och respektingivande berättelse kan inte biblioteken i Munkedal uppvisa. Men tillräckligt lång och intressant för att tidningen Kuriren skulle uppmärksamma det 1958²: "Munkedals folkbibliotek är 100 år – länets äldsta³."

Biblioteket i Munkedal har därmed egenheten att vara drygt 116 år äldre än den egna kommunen.

Av texten framgår det att biblioteket hade drygt 3000 volymer fördelat på 5000 invånare och att invånarna i snitt lånade 1,6 böcker per år.

66 år efter tidningsartikeln, 2024, är befolkning uppe i ca. 10 600 invånare, antalet tryckta exemplar uppe i drygt 40 000 och antalet lån per invånare nu är ca. 5,5⁴.

Läggs utbudet inom bibliotekets samarbetsområde till samt de digitala utgåvorna hamnar kommuninvånarnas möjliga val på 250 000 exemplar. Till detta kan sedan läggas drygt 7000 tidskrifter via den digitala plattformen PressReader.

Biblioteket är närmare – och mer - än någonsin.

Sammanfattning

Folkbiblioteket är en i alla bemärkelser förändrad verksamhet och står mitt uppe i den kanske största samhällliga omvandlingen sedan den industriella revolutionen, möjligen ännu större: digitalisering och i dess förlängning artificiell intelligens, AI. Vad denna omdaning kommer att leda till är det delade meningar om men oavsett påverkar det biblioteks utbud, uppdrag och målsättning.

Biblioteken har ett stort – och detta är viktigt - förtroendekapital hos allmänheten. Denna biblioteksplan bygger vidare på detta förtroende i samklang med Munkedals kommuns antagna mål, planer och värdegrund, regionens biblioteksplan och den av riksdagen fastställda bibliotekslagen.

Biblioteksplanens blyga men optimistiska tanke är att det kommunala folkbiblioteket faktiskt betyder något i livets alla skeden på väg och förbi år 2163.

---

² Kommunsammanslagningen skedde 1974.

³ Kuriren. 1958-10-24.

⁴ Rikssnittet är ca. 5.0.

En förändrad värld och ett förändrat uppdrag

Biblioteket lånar ut böcker men inte endast detta.

Biblioteket ska säkerställa och ge medborgarservice och demokratisk samhällsvägledning men även verka folkbildande, oavsett om det gäller formell kunskap, fritidsintresse eller nyfikenhet.

Detta breda samhällsuppdrag kantas av nya utmaningar.

Några exempel:

- **Källkritik**

Behovet av källkritik, både för barn och seniorer, är stort. Här ska biblioteket arbeta med att ge besökarna både trygghet och självförtroende på internet.

- **Samhällsservice**

När grundläggande samhällsservice och privata sektor i allt högre omfattning flyttar ut på nätet lämnas vissa grupper utanför. Dessa vänder sig till det kommunala biblioteket och har förväntningar som biblioteket inte alltid kan - eller ska - hjälpa till med.

- **Medieurval**

Starka uppfattningar om bibliotekets bestånd kan leda till åsiktsbrytningar i utlåningsdisk eller i sociala medier.

Utgivningen av media – och medier - är kolossal. Hur ska biblioteket kunna sovrå, hitta? Och vilken medieform ska köpas? År 2006 slutade biblioteket med inköp av musik-cd. 2021 försvann DVD och 2024 CD-boken.

Verksamheten måste därför utvecklas i takt med förändringar i samhället som har bäring på bibliotekets lagstadgade uppdrag och relevans för kommunens invånare.

Detta görs genom att bättre använda biblioteksrummet, digitala plattformar och genom samarbete med inomkommunala aktörer och civilsamhälle.

Sedan 2019 har biblioteken i Munkedals kommun förändrats i grunden. 2024 sker den största rumsliga förändringen av huvudbiblioteket sedan kommunhuset invigdes 1989: en helt ny barnavdelning. Detta illustrerar tydligt bibliotekets uppdrag för de yngre: läsfrämjande i ord och handling.

Medarbetare

Ett bibliotek kan fungera hjälpligen utan digitala verktyg. Men det kan inte fungera utan kompetent personal. Dess kunskap, engagemang och förmåga att lyssna på besökarens behov och frågor är avgörande för att biblioteket ska

förbli relevant och trovärdigt för alla invånare.

Det är därför viktigt att biblioteket, liksom övriga arbetsplatser i kommunen, bibehåller förmågan att både behålla och rekrytera kompetenta medarbetare.

Bibliotekets roll i det livslånga lärandet innebär att personalen kommer att behöva kontinuerlig kompetensutveckling. Forskning, omvärldsbevakning och erfarenhetsbaserad kunskap behöver tillföras med stöd från Västra Götalandsregionen/Kultur i Väst och nationellt via Kungliga biblioteket med riktade utbildningsinsatser.

Från erbjudande till inbjudande: nya utmaningar

Biblioteket ska gå från erbjudandet i fokus till upplevelsen i fokus. Detta görs genom att **i möjligaste mån:**

- ha ett tydligt värdskap och ett välkomnande bemötande.
- ha ett relevant utbud av media för att möta medborgarnas behov, oavsett om detta är för det livslånga lärandet eller fritidsläsning.
- erbjuda attraktiva och moderna digitala tjänster.
- erbjuda utökad tillgänglighet i form av meröppet och självservice.
- bedriva uppsökande verksamhet bland förskolor, skolor, föreningar och äldreomsorg.
- erbjuda medborgarna fullgod service - oavsett användarens tekniska plattform eller kunskapsnivå - hjälpa och undervisa i att tillgängliggöra sig information i digitalt format.
- stödja läsfrämjande arbete i för- och grundskolan.
- med filialer som har meröppet, markera kommunens närvaro utanför centralorten.
- utnyttjas som en resurs för boende, kultur, näringsliv och turism.
- erbjuda såväl digitala som analoga aktiviteter.
- utveckla biblioteksrummet till såväl inbjudande som användbara ytor för en bred grupp av människor.

Folkbibliotek i Munkedals kommun

I Munkedals kommun finns det tre fysiska folkbibliotek: huvudbiblioteket i Munkedal, två meröppna, delvis nyrenoverade filialer i Hedekas och Hällevadsholm. Det senare fungerar även som ett skolbibliotek under vardagar kl. 08:00-13:00.

Med dessa enheter får tillgängligheten sägas vara god. Om biblioteket i Munkedal även kan bli meröppet får tillgängligheten anses som mycket god.

Biblioteket har ett nära samarbete med övriga kommuner i norra Bohuslän sedan 1995. Biblioteket har även samarbete med Regionbiblioteket och olika

statliga institutioner.

Biblioteket ska utveckla samarbetet med dessa och andra institutioner, föreningar och organisationer.

Prioriterade grupper och områden

De grupper biblioteket prioriterar är de unga och de äldre. Bland områden/ämnen är det de digitala klyftorna som ska ha särskild uppmärksamhet.

För att kunna erbjuda olika typer av aktiviteter och arrangemang, oavsett åldersgrupp, ska därför särskild vikt ligga på att utveckla biblioteksrummen och dess flexibilitet.

1. Barn & unga 0–16 år

Biblioteket spelar en viktig roll i det livslånga lärandet och det börjar redan i förskoleåldern. Det läsfrämjande samarbetet mellan förskola och bibliotek ska fördjupas utifrån pågående projekt. Med fokus på små barns språkutveckling pågår ett nätverksbygge som utgår från det nationella programmet Bokstart, där flera parter samverkar och besöker småbarnsföräldrar i socioekonomiskt utsatta områden för barnhälsovård, information och litteratur. Genom att arbeta med de små barnens vuxna förstärks barns språkutveckling och lust till läsning.

De viktigaste samarbetsparterna för folkbiblioteket är BVC, förskola och grundskola. De viktigaste uppdragen är att på olika sätt stödja barnens nyfikenhet och språkutveckling. Detta gör bibliotek genom att:

- stimulera till ökad språkutveckling, från små barn och uppåt, genom riktade insatser.
- ha schemalagda besök av skolklasser.
- i samråd med skolpersonal utveckla läsfrämjande arbetsformer.
- ha regelbunden kontakt med respektive skolas biblioteksansvarig.
- erbjuda böcker, informationsteknik och andra medier anpassade till behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning.
- erbjuda barnen en jämlik möjlighet att ta del av olika arrangemang. Dessa kan vara av olika natur, digitala som analoga.

För skolbibliotek, se nedan.

2. Äldre

Gruppen av äldre invånare kommer att både bli större och ställa nya krav på bibliotekets utbud, medieformer och tillgänglighet. Den viktigaste samarbetspartnern är kommunens äldreomsorg och dess vårdpersonal men framledes även privata aktörer, ideella krafter och föreningar.

Biblioteket ska stödja äldre invånare genom att:

- tillhandhålla en hög servicegrad gentemot de som inte kan ta sig till biblioteket.
- samarbeta med kommunens äldreomsorg och privata aktörer
- tillhandahålla medier och teknik som tilltalar även äldre generationer.
- söka efter nya vägar och metoder för att distribuera efterfrågat material.
- undervisa och guida om IT, bibliotek och läsning.

3. Digitala klyftor

Digitala klyftor finns fortfarande trots många åtgärder i samhället. För att öka invånarnas digitala delaktighet krävs det att bibliotekets insatser är både nytänkande och breda. De bör genomföras i samverkan med flera parter. Klyftorna finns nödvändigtvis inte enbart hos kommunens äldre. Även bland barn kan denna ojämlikhet tidigt göra sig påmind. Biblioteket ska därför även för denna grupp arbeta brett och kreativt.

Skolbibliotek

Ansvar för skolbiblioteken ligger formellt under respektive rektor. Då skolan har en prioriterad satsning på läsfrämjande faller det sig naturligt att folkbiblioteket med sina resurser blir en naturlig samarbetspartner för att inspirera och verka läsfrämjande.

Folkbibliotek ska därför på olika sätt utveckla rutiner och arbetsätt som främjar elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens.

Utöver en barnbibliotekarie med fokus på förskola, småbarn och barnens föräldrar har biblioteket en litteraturpedagog/skolbibliotekarie vars huvudsakliga uppgift är att arbeta med läsfrämjande i åldersgruppen F1-F6.